

**Ψήφισμα Τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για τον αποκαλούμενο «επαναπατρισμό» 161 κυκλαδικών
αρχαιοτήτων της πρώην συλλογής Leonard Stern.**

Το Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, δια του παρόντος ψηφίσματος εκφράζει τις εντονότατες επιφυλάξεις του για τη τετραμερή Συμφωνία μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης της Αθήνας, του Μητροπολιτικού Μουσείου Τέχνης της Νέας Υόρκης και του Ινστιτούτου Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού του Ντελαγουέρ για την κατ' όνομα επιστροφή των 161 κυκλαδικών αρχαιοτήτων της συλλογής Leonard Stern.

Η διεκδίκηση και ο επαναπατρισμός πολιτιστικών αγαθών που έχουν εξαχθεί παράνομα από την ελληνική επικράτεια αποτελούσε έως σήμερα πάγιο στόχο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Και ενώ κάθε επιτυχής έκβαση μίας τέτοιας διεκδίκησης, θα είχε λογικά χαιρετιστεί ως ένα χαρμόσυνο γεγονός από τον τύπο, τις πολιτικές παρατάξεις και τους αρμόδιους θεσμικούς φορείς, είναι η διαπραγμάτευση, ο χειρισμός και το κείμενο της Συμφωνίας που δημιουργούν έντονο σκεπτικισμό.

Το γεγονός ότι αναγνωρίζεται το Ελληνικό Κράτος ως ο μοναδικός ιδιοκτήτης και νομέας της συλλογής των 161 κυκλαδικών αντικειμένων, είναι ίσως το μόνο θετικό πρόσημο που μπορεί να αποδοθεί σε αυτή τη Συμφωνία. Η κυριότητα, ωστόσο, στην συγκεκριμένη περίπτωση υποβιβάζεται στο επίπεδο ενός κενού νομικού όρου. Η κατοχή των κυκλαδικών αρχαιοτήτων εκχωρείται στη δικαιοδοσία ενός άρτι ιδρυθέντος για τον σκοπό αυτό Ινστιτούτου Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού με έδρα το Ντέλαγουερ των ΗΠΑ, η δε έκθεσή τους επιφυλάσσεται για το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης (MET), όπου η συλλογή θα παραμείνει έως το 2049 με δυνατότητα χρονικής επέκτασης για επιπλέον 25 χρόνια. Σε περίπτωση που η χρονική αυτή επέκταση δεν θα είναι επιθυμητή, προβλέπεται ο τελικός επαναπατρισμός όλης της συλλογής μετά το 2049, υπό την προϋπόθεση ότι 122 αντικείμενα του κυκλαδικού πολιτισμού που φυλάσσονται σήμερα στα Ελληνικά Μουσεία και προέρχονται από νόμιμες ανασκαφές, να δοθούν για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα ως μακροχρόνιος δανεισμός στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης.

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι ολόκληρη η συλλογή Leonard Stern θα παραμείνει στη Νέα Υόρκη για 25 ή και 50 χρόνια (έως το 2073), ένα μεγάλο χρονικό διάστημα που ξεπερνάει κατά πολύ κάθε έννοια δανεισμού αντικειμένων πολιτιστικής κληρονομιάς στο εξωτερικό, όσο και αν το όριο αυτό προβλέπεται από τις πλέον πρόσφατες τροποποιήσεις του Νόμου 3028/2002 (Ν. 4761/2020, αρ. 48). Και η περιοδική, αποσπασματική έκθεση, υπό τη μορφή δανεισμού, τμημάτων της συλλογής Leonard Stern κατά το χρονικό αυτό διάστημα στην Ελλάδα, δεν μπορεί να μετριάσει την αίσθηση «ομηρίας» που δημιουργείται, πολύ περισσότερο όταν συνοδεύεται

από την αντίστοιχη υποχρέωση αποστολής ευρημάτων από Ελληνικά Μουσεία προς το MET «αντίστοιχης αξίας και σημαντικότητας». Επιπλέον βάσει της Συμφωνίας γίνονται αδικαιολόγητες εκχωρήσεις αρμοδιοτήτων σε ένα Ινστιτούτο που η λειτουργία του διέπεται από την νομοθεσία των ΗΠΑ, και για την σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου του οποίου υπάρχουν εύλογες απορίες.

Εύλογες τέλος απορίες προκύπτουν για την πλήρη παράκαμψη της Διεύθυνσης Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών, της Διεύθυνσης δηλ. του ΥΠΠΟΑ που είναι κατά νόμο αρμόδια για τη διεκδίκηση και τον επαναπατρισμό πολιτιστικών αγαθών στην αλλοδαπή, και συνακόλουθα για την παντελή αποσιώπηση του ζητήματος της νομιμότητας ή μη της πρώην συλλογής Leonard Stern και την απεμπόληση κάθε προσπάθειας για μία απ' ευθείας διεκδίκηση δια της νομικής οδού.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας θεωρούμε ότι η Συμφωνία αυτή αποτελεί ένα επικίνδυνο προηγούμενο, καθώς υπονομεύει κάθε μελλοντική διεκδίκηση προϊόντων αρχαιοκαπηλικής δραστηριότητας, αποσείει κάθε είδους ποινική ευθύνη από τους τελικούς αποδέκτες των προϊόντων αρχαιοκαπηλίας και παρατείνει για το αδικαιολόγητα μεγάλο χρονικό διάστημα των δύο σχεδόν γενεών, την παραμονή αρχαίων αντικειμένων στο εξωτερικό. Το φερόμενο ως αντισταθμιστικό όφελος της προβολής του Ελληνικού Πολιτισμού σε ένα διεθνούς κύρους μουσείο όπως το MET, δεν δύναται σε καμία περίπτωση να μετριάσει τη γενικότερη αίσθηση ότι πρόκειται για μία συμφωνία στα μέτρα του μεγιστάνα Leonard Stern, του MET και του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης.